

1. Байтингер О. Е. Переживание будущего как проблемы в ранней юности /Байтингер О. Е. ; под ред. Л. А. Регула. - СПб. : Питер, 1998. - 356 с.
2. Титаренко Т. М. Життєві завдання особистості як соціально-психологічний чинник моделювання майбутнього / Т. М. Титаренко // Наукові студії із соціальної та політичної психології : зб. статей. – К., 2007. – Вип. 16 (19). – С. 3

УДК 159.9:378.12(043)

Мойсеєнко Р.М., кандидат педагогічних наук, доцент

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ АДАПТАЦІЇ МОЛОДОГО ВИКЛАДАЧА ДО ЗДІЙСНЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Період адаптації випускника вищого навчального закладу до професійної діяльності цілком справедливо вважається дуже важким, бо в цей час адаптація йде в багатьох напрямках. На психологічному рівні адаптація виявляється як відчуття внутрішнього дискомфорту, невпевненості, зростання психічної напруженості, підвищення тривожності, явний або прихований конфлікт із соціальним оточенням.

Психологічна адаптація має кілька напрямів, за якими відбувається перебудова системи відношень і засобів взаємодії молодого викладача з іншими колегами кафедри. Включення в нову систему педагогічної діяльності характеризується низкою принципових відмінностей від попереднього періоду життя: оволодіння новим алгоритмом дій, які відрізняються новою спрямованістю, іншими стають організаційні характеристики діяльності (змінюється робоче навантаження, яке набуває вигляду ретельної переробки значної кількості відомостей, фактів, правил); значно розширюється спектр виконуваних обов'язків, які раніше, у процесі навчання у вищому навчальному закладі, не передбачалися (заповнення поточної документації, організація дозвілля студентів тощо). Змінюється система контролю над діяльністю: від звичної звітності у формі заліків та іспитів, вона переходить до якісних характеристик діяльності за принципово новими критеріями.

Включення у нову систему соціальних відносин супроводжується передусім зміною ролевих позицій, де молодий фахівець одразу переходить на позицію людини, яка має відповідати не тільки за себе, а й за інших, сама приймати рішення, координувати, повчати, наставляти, давати поради. Особливістю нової позиції є зміна референтної групи, взаємодія у різних «площинах», у кожній з яких молодий викладач мусить грати різні ролі: відповідальної людини (зі студентами), співрозмовника, консультанта тощо.

Вивчаючи структуру процесу адаптації, дослідники розглядають кожен подію і в цілому весь процес як систему, що складається з двох взаємозумовлених компонентів: адаптивної ситуації та адаптивної потреби (О.І. Милославова). Адаптивна ситуація пов'язана з переходом особистості з одного середовища в інше або зі зміною середовища. Адаптивна потреба розглядається як відповідна реакція особистості на зміну певних умов соціального середовища й супроводжується приведенням у відповідність власних стереотипів, звичаїв, уявлень..

Потреба різкої зміни звичного робочого стереотипу, прийняття нової системи орієнтацій, інших принципів організації - процес доволі складний і супроводжується негативними переживаннями, нервовими зривами і стресовими реакціями в разі незадовільної адаптації (дисадаптації). Чинниками, що поглиблюють труднощі адаптаційного періоду на індивідуальному рівні такі: відсутність умінь і навичок самоорганізації, несформованість умінь здійснювати психічну саморегуляцію поведінки і діяльності; нездатність усвідомлювати вимоги до рівня інтеграції діяльності, адже нова система міжособистісних стосунків з навколишніми не може бути засвоєна відразу; особистісна схильність фіксуватися на негативних сторонах повсякденного життя: зосередженість на своїх моральних, інтелектуальних, вольових недоліках, які ще більше

посилюються у світлі нових соціальних вимог. При цьому головна увага зосереджується на власних переживаннях, а не на пошуках способів виходу з напружених ситуацій шляхом неупередженого самоаналізу й активного самовиховання; розходження між раніше сформованою ідеальною моделлю діяльності та її реальним характером, недостатня психологічна підготовленість до педагогічної діяльності, несформованість професійної педагогічної позиції (Кондрашова Л.В., Семиченко В.А.).

Процес адаптації, який відбувається незадовільно, може створювати тільки значне навантаження на людину, її подальший особистісний розвиток. Така внутрішня криза виникає і тоді, коли життєві обставини людини швидко та докорінно змінюються. Саме такою принциповою зміною характеризується початковий період входження в професійну діяльність. Нова система відносин, нові вимоги до педагогічної діяльності, інші очікування, завдання зумовлюють необхідність змін і з боку молодого викладача, інтенсивність яких залежить від того, наскільки адекватно він усвідомлює нові вимоги до себе, прагне їх задовольнити або відкидає.

У системі чинників, що впливають на адаптацію молодих педагогів, більшість дослідників (С.В. Овдій, С.В. Кондратьєва, О.Г. Мороз та ін.) називають емоційне спілкування. Професійна адаптація молодого педагога, особливо у перші два роки роботи, характеризується високою емоційною напругою. Успішність соціальної адаптації визначається широтою, інтенсивністю, значущістю спілкування викладача у своєму професійному середовищі, прагненням зберігати контакти та взаємодіяти з усіма його суб'єктами. На адаптацію молодого викладача, який вступає в нову, ще не засвоєну ним систему взаємовідносин, впливають суспільні процеси. Як і кожна соціальна група, педагогічний колектив має особливу, лише йому притаманну структуру, своїх формальних і неформальних лідерів.

Критерієм соціально-психологічної адаптації у педагогічному колективі є не лише реальне становище, авторитет, а і його психологічне відображення у вашій свідомості, почуття повноправності, впевненість у своїх діях, задоволеність, відповідальність, низький рівень конфліктності.

Одним з головних показників професійного становлення молодого викладача є адаптація до студентського колективу, стосунки зі студентами. Перший вхід до аудиторії має бути не тільки ретельно «пророблений» за змістом (планування окремих етапів заняття, обсяг і якість інформації). Молодому викладачеві слід передбачити різні можливі варіанти (незацікавленість студентів, втомиленість або збудженість, якась несподіванка тощо). Слід передбачити основні засоби реагування, враховуючи свої індивідуальні можливості, повністю відрепетирувати свою поведінку в аудиторії, (обрати головну точку розміщення, пози, жестикуляцію, пересування по аудиторії).

Характерним для молодих викладачів є виникнення часового та соціального бар'єрів. Для викладача, зацікавленого результатами своєї роботи, є прагнення «розширити» межі заняття, затримати плин часу, вмістити якомога більше подій. Монотонне ведення заняття також закріплює часовий бар'єр. Соціальні бар'єри, зумовлені статусами і ролями сторін, що взаємодіють. Різновидом соціальних бар'єрів є бар'єр професійний, що істотно впливає на ставлення та поведінку викладача, його стосунки з іншими людьми. Якщо молодий викладач не усвідомлює цих потенційно можливих та реальних бар'єрів, ігнорує їх вплив, не вважає за необхідне розібратися, звідки беруться ускладнення у взаємодії, його стосунки ніколи не налагодяться, матимуть формальний характер. Адаптацію до студентського колективу можна вважати успішною тоді, коли викладач починає чітко бачити не тільки групу, а й кожного окремого студента. Таке одночасне двовимірне бачення приходить з досвідом, якщо викладач прагне його досягти.

Адаптація до змісту педагогічної діяльності відбувається суто індивідуально. Сутність педагогічної професії полягає в тому, що викладач є головним носієм істини. Відповідно до цього він і реалізовує зміст своєї діяльності. Ці вимоги регламентують усі сторони життя: вивчення предмета, характер міжособистісних стосунків, форми

поведінки, темп індивідуальних змін. У педагогічній професії молоді викладачі прагнуть проявити свою особистісну оригінальність, винятковість. В неї є два потенційно можливих варіанти адаптації, за яких її ситуація може або поліпшитися (повна адаптація), або хоча б стати менш болісною (часткова адаптація).

Для інших молодих викладачів сенс професійної діяльності полягає у процесі взаємодії з улюбленим предметом, головним джерелом позитивних емоцій для них, оволодіння програмою на нормативному рівні, щоб не витратити зайвого часу на підготовку. Це дає йому змогу більше уваги приділяти науковій роботі, розширенню кругозору.

У педагогічній діяльності воєдино переплітаються орієнтації і на процес, і на результат, де через поточні події викладач прагне досягти визначеної педагогічної мети. Кожна людина, що адаптується до педагогічної професії, досягає того результату, який найповніше відповідає її індивідуальним особливостям та можливостям. Тільки тоді, коли викладач відходить від фрагментарності, розірваності окремих подій, досягає наскрізного, багатовимірного бачення своєї професійної діяльності, визначає через неї власну життєву позицію, створює індивідуальну стратегію стосунків зі студентами, можна вважати, що адаптацію завершено.

УДК 159.923.2(043)

Павленко О.В., асистент кафедри педагогіки і психології

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ВОЗНИКНОВЕНИЯ И ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ЖИЗНЕННОГО ОПЫТА (к постановке проблемы)

В настоящее время в условиях усложнения жизненной реальности современного человека приобретает все большее значение понимание базовых категорий психологии, в том числе категории психологического опыта.

Процесс оказания психологической помощи осуществляется во многом через расширение, анализ и моделирование личностного опыта человека. Существующая практика психологической помощи и сопровождения (консультирование, психологические тренинги, коррекцию и психотерапию) стремится к расширению возможностей человека к адекватному отражению и структурированию жизненных ситуаций в сознании. Если какие-то ситуации не отображаются в сознании индивида и не входят в структуру его жизненного опыта, то не возникают и соответствующие компоненты сознания. Следовательно, если в сознании отсутствуют представления, адекватные каким-либо фрагментам ситуации, то эти фрагменты либо вообще не воспринимаются, либо маркируются как то, «чего не может быть никогда» [6,24]. У.Томас и Ф.Знанецкий отмечают, что индивид реагирует только на свой опыт, причем опыт – «это не то, что абсолютно объективный наблюдатель может обнаружить в части мира, доступной индивиду, а только то, что сам индивид там находит» [5, 31]. Сталкиваясь с новыми жизненными ситуациями, которые в своих значимых характеристиках существенно отличаются от предшествующих ситуаций, индивид ориентируется на известные, но не значимые характеристики, и воспроизводит те формы поведения, которые не соответствуют их актуальному контексту. В этом случае употребление понятия жизненного опыта с опорой на обыденные и интуитивные модели, как это происходило до недавних пор, является недопустимым. Необходимо построение конструктивных теоретических моделей для дальнейшего использования их в психологической практике.

Понятие жизненного опыта сравнительно недавно вошло в категориальный аппарат современной психологии. Однако первые упоминания об опыте встречаются еще в IV в. до н. э. в работах Парменида в контексте размежевания чувственного и теоретического

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
НАУКИ ТА ОСВІТИ**

**Збірник матеріалів
XVI підсумкової науково-практичної конференції
викладачів**

31 січня 2014 року

*За загальною редакцією
члена-кореспондента НАПН України, доктора політичних наук, професора,
К.В. Балабанова*

МАРІУПОЛЬ – 2014

УДК 061.3 (063)
ББК 94.3я 431

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XVI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. К.В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2014. – 444 с.

Друкується за ухвалою вченої ради Маріупольського державного університету (протокол № 4 від 25.12.2013)

Редакційна колегія:

Голова – Балабанов К.В., доктор політичних наук, професор

Члени редколегії: Баймуратов М.О., д.ю.н., проф.; Безчотнікова С.В., д.філол.н., проф.; Чентуков Ю.І., д.е.н., проф.; Булатова О.В., д.е.н., проф.; Волошин Ю.О., д.ю.н., проф.; Лисак В.Ф., д.і.н., проф.; Кіндюк Б.В., д.геогр.н., проф.; Коляда Ю.Є., д. ф-м.н., проф.; Косенко Ю.М., к.пед.н., проф.; Ніколенко Л.М., д.ю.н., проф.; Оленіч Т.С., д.філос.н., проф.; Пономарьова І.С., д.і.н., проф.; Почепцов Г.Г., д.філол.н., проф.; Романцов В.М., д.і.н., проф.; Сабадаш Ю.С., д. культурології, проф.; Слющинський Б.В., д.соц.н., проф.; Соколова І.В., д.пед.н., проф.; Шепітько С.В., к.філол.н., проф.

Збірник містить матеріали XVI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 31 січня 2014 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, літературознавства і культурології, філології, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та студентам, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

***Редакція не несе відповідальності за авторський стиль праць,
опублікованих у збірнику***

© Маріупольський державний університет

Кашкарьова Л.Р. ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ЯК ВНУТРІШНЬОЇ СПОНУКИ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ.....	316
Малихіна Т.П. МОДЕЛЮВАННЯ ЖИТТЄВОГО ШЛЯХУ В РАННІЙ ЮНОСТІ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ.....	319
Мойсеєнко Р.М. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ АДАПТАЦІЇ МОЛОДОГО ВИКЛАДАЧА ДО ЗДІЙСНЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	321
Павленко О.В. ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ВОЗНИКНОВЕНИЯ И ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ЖИЗНЕННОГО ОПЫТА (к постановке проблемы).....	323
Паплінська А.О. СОЦІАЛЬНІ УМОВИ ДЕФОРМАЦІЇ Я-ОБРАЗУ В СТРУКТУРІ Я-КОНЦЕПЦІЇ.....	325
Тищенко Л.В. ПРОБЛЕМА ЕГО-ІДЕНТИЧНОСТІ В СУЧАСНІЙ ПСИХОЛОГІЇ.....	327
Ткач І.А. САМОСОЗНАНИЕ КАК ФАКТОР ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ АДАПТАЦИИ У ЛЮДЕЙ ПОЖИЛОГО ВОЗРАСТА (к постановке проблемы).....	330

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Гончарова З.В. ЯЗЫКОВАЯ ИГРА КАК ОБЪЕКТ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО АНАЛИЗА ПУБЛИЦИСТИЧЕСКОГО ТЕКСТА.....	333
Гусева Е.И. ЦИТАТА КАК ЕДИНИЦА ХУДОЖЕСТВЕННОГО И ПУБЛИЦИСТИЧЕСКОГО ДИСКУРСА.....	335
Кравченко В.А. СЛОВОТВОРЧЕСТВО КАК СРЕДСТВО ОЖИВЛЕНИЯ ГАЗЕТНОГО ТЕКСТА.....	337
Прохореня С.И. СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЛИТЕРАТУРНЫХ НОРМ РУССКОЙ РЕЧИ.....	339
Ситникова Е.В. ВНУТРЕННИЙ ЛЕКСИКОН РУССКОЙ ЯЗЫКОВОЙ ЛИЧНОСТИ В ГЕТЕРОГЕННОМ КУЛЬТУРНО-ЯЗЫКОВОМ ОКРУЖЕНИИ.....	341

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Басенко Г.Н. ИНОСТРАННЫЙ ЯЗЫК КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ВЫСШЕГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ.....	344
Крестьянкина Т.Н. ФРАЗЕОЛОГИЗМЫ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА С КОМПОНЕНТОМ – ИМЕНЕМ СОБСТВЕННЫМ КАК НЕОТЪЕМЛЕМАЯ ЧАСТЬ ИЗУЧЕНИЯ ЯЗЫКА.....	346
Мараховська Н.В. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПІД ЧАС АСИСТЕНТСЬКОЇ ПРАКТИКИ.....	348
Павленко О.Г. ХУДОЖНІЙ ПЕРЕКЛАД В АСПЕКТІ ДІАЛОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ КУЛЬТУР.....	349
Попова Е.Н. КОЛЛЕКТИВНЫЙ ПРОЕКТ КАК ОДНА ИЗ ФОРМ ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ.....	352
Стуліка О.Б. ВРАХУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНЯТ ПРИ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	353
Улупова Е.П. РОЛЬ ПРОЕКТНОЙ МЕТОДИКИ В ПРЕПОДАВАНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА.....	355

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ

Арабаджи С.С. ЖУРНАЛЬНА ПЕРІОДИКА В СИСТЕМІ ДЖЕРЕЛ ДО ІСТОРІЇ ПОВСЯКДЕННОСТІ ГРЕКІВ ПРИАЗОВ'Я ХІХ СТ.....	357
Волоніць В.С. ПРЕДСТАВНИЦТВО ДІЛОВИХ МАТЕРІАЛІВ З ІСТОРІЇ ГРЕЦЬКИХ ТОРГОВИХ ОСЕРЕДКІВ В АРХІВОСХОВИЩАХ УКРАЇНИ.....	361
Зіміна М.В. ДОБРОЧИННІСТЬ ПОМІЩИКІВ ПІВДЕННОЇ УКРАЇНИ В МЕДИЧНІЙ СФЕРІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.....	362
Клер І.Г. ПОСТАТЬ МИКОЛИ КОСТОМАРОВА В УКРАЇНСЬКОМУ ГРОМАДІВСЬКОМУ РУСІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ. ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ.....	366
Коробка В.М. ДЖЕРЕЛА З ІСТОРІЇ МІСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ МАРІУПОЛЯ 1872 – 1914 РР.....	368
Коробка Ю.В. ТЕРИТОРІАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВІСТЮ 1957 – 1965 РР.....	